

LÄR OM KÄRNVAPEN

INF – Intermediate Nuclear Forces

Detta avtal kom till 1987 och reglerar en skrotning av Sovjetunionens och USA:s landbaserade medel- och kortdistansmissiler. Sammanlagt närmare 3000 vapenbärare skrotades och Europa befriades därmed från det mest överhängande kärnvapenhotet även om INF-avtalet inte inkluderar de taktiska kärnvapnen. Avtalet omfattar därtill bara missiler som bär vapnen och inte själva kärnvapenladdningen, som alltså kunde tillvaratas och användas i andra tillåtna vapenbärare.¹

SALT I och II – Strategic Arms Limitation Treaty I och II

SALT I (1972) och uppföljaren SALT II (1979) var resultat av två omgångar av förhandlingar som pågick mellan USA och Sovjetunionen för att skapa begränsningar i ländernas strategiska kärnvapenarsenaler. SALT I pågick mellan 1969 och 1972 och resulterade bl. a. i ett avtal som reglerar antiballistiska missiler och en frysning av antalet interkontinentala ballistiska missiler och ubåtsavfytrade ballistiska missiler. SALT I undertecknades av Leonid Brezjnev och Richard Nixon. Förhandlingarna för SALT II tog vid mellan 1972 och 1979 och rörde asymmetrin i de två sidornas strategiska arsenaler. En överenskommelse träffades om att begränsa MIRV-missiler, som innebär en modell med en enda missil som bärare av flera olika kärnladdningar som kan träffa flera mål samtidigt. SALT II undertecknades av Brezjnev och Jimmy Carter, men ratificerades aldrig av amerikanska senaten pga Sovjetunionens invasion av Afghanistan. Båda staterna höll sig ändå till överenskommelsen.

START I – Strategic Arms Reduction Treaty I

Efter tio år av hårda förhandlingar undertecknade USA och Sovjetunionen avtalet START I den 31 juli 1991. Bara fem månader senare splittrades Sovjetunionen och fyra självständiga stater med sovjetiska kärnvapen på sitt territorium uppstod: Ryssland, Kazakstan, Ukraina och Vitryssland. I maj 1992 skrev de nya staterna under ett tilläggsprotokoll till START I. Det skulle dröja till december 1994 innan avtalet ratificerades. Då hade alla kärnvapen avlägsnats från Kazakstan, Ukraina och Vitryssland och de tre länderna hade skrivit under icke-spridningsavtalet NPT som icke-kärnvapenstater.

START I innebär att USA och Ryssland ska minska sina strategiska kärnvapen i silos, flygvapen och ubåtar. Avtalet föreskriver att de båda länderna måste nedrusta till

överenskomna nivåer (1600 strategiska vapenbärare, 6000 stridsspetsar, 4900 ballistiska missilspetsar och 154 tunga interkontinentala ballistiska missiler) inom sju år. START I har efterlevts, och år 2001 hade USA:s och forna Sovjetunionens strategiska kärnvapenarsenaler minskat med 30-40 %.²

START I är den enda överenskommelse som nu är i kraft mellan USA och Ryssland som innehåller tydliga åtaganden om antalet vapenbärare och som medger ömsesidig inspektion. Avtalet löper ut under år 2009 och ännu finns ingen överenskommelse beträffande omförhandling eller förlängning.

Presidential Nuclear Initiative

I kalla krigets slut, när Sovjetunionens upplösning var nära insåg USA:s dåvarande president George Bush att detta kunde innebära 14 nya självständiga stater med taktiska kärnvapen på sina territorier. I hopp om att den sovjetiska ledningen skulle göra detsamma kungjorde den amerikanska presidenten den 27 september 1991 att alla USA:s taktiska kärnvapen skulle dras tillbaka från utplaceringar runtom i världen för att nedmonteras eller placeras i lager. Sovjetunionens ledare Michail Gorbachov svarade den 5 oktober 1991 med att göra detsamma, och taktiska kärnvapen drogs tillbaka från Sovjetunionen till det som idag är Ryssland. Det här kallas Presidential Nuclear Initiative (PNI), och bidrog väsentligt till ökad stabilitet i världen vid kalla krigets slut, även om åtagandet inte var juridiskt bindande. Dels behövde världen inte brottas med 14 nya kärnvapenstater vid upplösningen av Sovjetunionen; dels drogs amerikanska kärnvapen bl.a. i Sydkorea tillbaka, vilket minskade spänningen i regionen något.³

START II – Strategic Arms Reduction Treaty II

I januari 1993 undertecknade USA:s president George Bush d.ä. och Rysslands president Boris Jeltsin START II. Avtalet syftade till att minska antalet utplacerade strategiska stridsspetsar med två tredjedelar jämfört med nivån innan avtalet. Det innebär att vid avtalets slutdatum, skulle staterna ha krympt sina arsenaler till 3000-3500 utplacerade stridsspetsar (taktiska kärnvapen och lager räknas inte in). START II förbjuder helt tunga interkontinentala ballistiska missiler och alla övriga landbaserade missiler som kan utrustas med flera kärnvapenstridsspetsar och därmed kan träffa flera olika mål (Multiple Independently-targeted Re-entry Vehicles, MIRV).⁴

USA ratificerade avtalet 1996 men Rysslands ratificering dröjde till 2000, bl.a. som en protest mot amerikansk inblandning i Kosovo och Irak. Trots att avtalet till slut ratificerades har det aldrig trätt ikraft. År 2002 drog sig USA ur avtalet om antiballistiska missiler (ABM), och dagen efter förklarade Ryssland START II ogiltigt. START II ersattes i maj 2002 med det mycket svagare avtalet SORT.⁵

START III – Strategic Arms Reduction Treaty III

Under ett toppmöte i Helsingfors 1997 enades presidenterna Bill Clinton och Boris Jeltsin om ramarna för att påbörja förhandlingar för ett START III avtal. Ett år senare

under Moskvamötet upprepade Clinton och Jeltsin sitt åtagande att påbörja förhandlingar så snart Ryssland hade ratificerat föregångaren START II.

START III skulle innebära ytterligare nedskärningar i USA:s och Rysslands strategiska kärnvapenarsenaler, till 2000-2500 stridsspetsar per land. START III är idag överspelat, eftersom USA:s president George W. Bush och Rysslands Vladimir Putin i maj 2002 undertecknade avtalet SORT. SORT föreskriver liknande minskningar i kärnvapenarsenaler, men saknar krav på minskningar av taktiska vapen och krav på att nedmonterade vapen ska förstöras – krav som fanns med i START III.⁶

SORT – Strategic Offensive Reductions Treaty

SORT-avtalet av år 2002 går även under benämningen Moskvaavtalet, och begränsar USA:s och Rysslands kärnvapenarsenaler till 1700-2000 stridsspetsar per land. Avtalet skiljer sig från tidigare nedrustningsavtal mellan de två länderna i det att det inte reglerar vilka stridsspetsar som ska minskas och hur dessa minskningar ska göras. Inte heller kräver det att stridsspetsarna förstörs efter att kärnvapnen har nedmonterats. USA och Ryssland kan i princip skruva isär stridsspetsarna från vapenbärarna, behålla alla kärnvapenbärare och nöja sig med att placera stridsspetsarna i en reserv.

Avtalet saknar också ett klargörande av hur kärnvapen får utplaceras. "Varje land avgör för sig själv sammansättningen och strukturen för sina strategiska offensiva vapen" deklarerar avtalet. Det betyder att USA och Ryssland kan fortsätta att använda de så kallade MIRV-vapnen, som kan utrustas med flera kärnvapenstridsspetsar och därmed kan träffa flera olika mål. Denna vapentyp förbjöds i START II som aldrig trädde ikraft.

SORT avtalet föreskriver inte heller några kontrollmekanismer för att se över staternas efterlevnad av avtalet. Minskningen av kärnvapen ska vara genomförd 2012 varefter avtalet går ut om inte parterna väljer att förnya det. Det innebär att år 2012 kan USA och Ryssland i princip inleda utplacering av de stridsspetsar som inom ramarna för avtalet placerats i lager. USA och Ryssland har enats om att använda sig av de kontrollmekanismer som föreskrivs i START I. problemet är att START I löper ut år 2009, vilket är tre år innan åtagandena enligt SORT ska vara klara. Båda parter kan enligt avtalet dra sig ur detta med tre månaders förvarning. I olikhet med andra nedrustningsavtal behöver den part som lämnar avtalet inte officiellt motivera sin handling.⁷

SORT avtalet har skämtsamt kommit att kallas "sort of"-avtalet (vilket på svenska innebär "typ"-avtalet), just för att allting som föreskrivs i avtalet är så urvattnat och vagt: "Vi ska typ försöka nedrusta våra kärnvapen och typ se till att vi på något sätt kan ha koll på typ hur det ska gå till..." Att ett så vagt avtal är det enda som världens största kärnvapenstater lyckades förhandla fram ökar inte direkt intrycket av att deras åtagande för total avveckling av alla kärnvapen är en seriös målsättning.

Canberra-kommissionen

1995 tillsatte den australiensiska regeringen Canberra-kommissionen för avskaffandet av kärnvapen. I den 17 personer starka kommissionen satt bl.a. dåvarande svenska EU parlamentarikern Maj-Britt Theorin, ambassadör Rolf Ekéus samt dåvarande presidenten för IPPNW, internationella läkarföreningen för att förhindra kärnvapenkrig, Ronald McCoy. Kommissionens uppgift var att överväga vilka praktiska steg som krävs för att man ska kunna avskaffa kärnvapnen. I augusti 1996 presenterade Canberra-kommissionen sin rapport. I den säger kommissionen att den är övertygad om att omedelbara och bestämda åtgärder måste vidtas för att avskaffa kärnvapnen. Den förstörelse som kärnvapen kan orsaka är oerhörd. Varje användande av kärnvapen skulle vara en katastrof.

I rapporten föreslår kommissionen hur man stegvis kan anskaffa kärnvapen samtidigt som man behåller stabiliteten och säkerheten i världen. Rapporten sätter inte upp någon tidsram för avskaffandet av kärnvapnen. En av de åtgärder som Canberra-kommissionen föreslår är att kärnvapenstyrkorna ska tas ur omedelbar stridsberedskap. Kärnvapenstridspetsarna ska monteras ner från vapenbärarna. Man vill också att kärnvapentesterna ska upphöra och att USA och Ryssland förhandlar om fortsatt nedrustning. Dessutom ska kärnvapenstaterna lova att aldrig använda kärnvapen först, s.k. *no first use pledges*. Kärnvapenstaterna måste även lova att inte använda kärnvapen mot icke-kärnvapenstater, d.v.s.lämna negativa säkerhetsgarantier.

Carlsson-kommissionen

1995 utkom rapporten Vårt Globala Grannskap. Det var kommissionen för globalt samarbete som gav ut rapporten. Kommissionen har även kallats för Carlsson-kommissionen efter den förre svenske statsministern Ingvar Carlsson som var en av kommissionens ordförande. I Vårt Globala Grannskap uppmanas världens länder att börja kärnvapenedrustningen. Rapporten ville införa ett program som innebär att kärnvapnen ska vara avskaffade inom tio till femton år.

Blix-kommissionen

Den positiva utvecklingen på nedrustnings- och icke-spridningsområdet omedelbart efter kalla krigets slut, har följts av en betydligt mindre konstruktiv period. Hotet om fortsatt spridning av massförstörelsevapen, eller användning av existerande vapen, från stater men också från icke-statliga aktörer, är idag ytterst aktuellt. Samtidigt tyder utvecklingen under de senaste åren snarare på en förnyad upprustning, än att steg tas mot avveckling av staters innehav av massförstörelsevapen. Mot bakgrund av detta och på uppdrag av FN tillsatte den dåvarande svenska utrikesministern Anna Lindh år 2003 en oberoende internationell kommission om massförstörelsevapen (Weapons of Mass Destruction Commission, WMDC).

Hans Blix ombads av den svenska regeringen att vara ordförande för kommissionen, och utse övriga kommissionärer. Den 16 december 2003 presenterade Hans Blix en grupp om 14 kommissionärer från olika delar av världen med gedigen bakgrund i

politiskt, diplomatiskt och militärt arbete kring fred och nedrustning. Kommissionen inledde sitt arbete i januari 2004.

Under ledning av Hans Blix lanserade WMDC sin slutrapport *Weapons of Terror – Freeing the World of Nuclear, Biological and Chemical Arms* den 1 juni 2006. Rapporten beskriver det internationella systemet för icke-spridning, nedrustning och rustningskontroll och innehåller 60 rekommendationer om vad världssamfundet – nationella regeringar, civila samhället och näringslivet – kan och bör göra för att bemöta den globala utmaning som massförstörelsevapnen utgör. Rapporten och dess rekommendationer har rönt stor uppmärksamhet världen över.

Politiska och militära höjdare säger nej

I december 1996 kom ett femtiotal generaler från kärnvapenländerna med ett upprop. Bland annat deltog general Lee Butler som några år tidigare var USA:s befälhavare för flygets och flottans kärnvapenstyrkor. Generalerna menade att kärnvapen aldrig kan användas för att skapa säkerhet åt ett land eller åt världen. De är militärt oanvändbara. Trots det utgör de ett hot mot mänsklighetens överlevnad. Generalerna uppmanade därför världens länder att avskaffa alla kärnvapen.

I januari 2007 samlades en oväntad skara f.d. amerikanska toppolitiker och kärnvapenförespråkare i en debattartikel i Wall Street Journal. George Shultz var USA:s utrikesminister 1982-89; William Perry var försvarsminister 1994-97; Henry Kissinger var utrikesminister 1973-77; och Sam Nunn var tidigare senator och ordförande för Senate Armed Services Committee. Artikeln hade titeln *A World Free of Nuclear Weapons* och handlade om nödvändigheten i att avveckla världens kärnvapenarsenaler för att undvika spridning av kärnvapen till nya länder. Artikelförfattarna menar att kärnvapen under kalla kriget spelade en viktig avskräckande roll, men att vapnen i dagens internationella säkerhetssystem har spelat ut sin roll. Ett år senare, den 15 januari 2008 samlades de fyra författarna i en ny artikel i Wall Street Journal, *Toward a Nuclear-Free World*, där man uppger sina krav och presenterar en lista på åtgärder som USA och Ryssland kan genomföra för att minska kärnvapenriskerna.

Artiklarna har fått stor uppmärksamhet och många fler toppolitiker och ledande beslutsfattare har ställt sig bakom dem. Michael Gorbatjov, president i Sovjetunionen under kalla kriget och en av dem som varit inblandad i kärnvapenpolitik på högsta nivå, stödjer uppropet. Likaså signalerade Margaret Beckett, dåvarande utrikesminister i Storbritannien, att hennes regering stöder uttalandet. Andra amerikanska f.d. toppolitiker som stöder uttalandet är bl.a. Madeleine Albright, Richard V. Allen, James A. Baker III, Samuel R. Berger, Zbigniew Brzezinski, Frank Carlucci, Warren Christopher, William Cohen, Lawrence Eagleburger, Melvin Laird, Anthony Lake, Robert McFarlane, Robert McNamara och Colin Powell.

Att personer som tidigare talat sig varma för kärnvapen och framför allt amerikanska kärnvapen nu tydligt tar ställning emot dessa, ger hopp om förändring. Författarna avslutar sin artikel med att skriva: *"På vissa sätt är målet med en kärnvapenfri värld som*

toppen på ett väldigt högt berg. Med utsikt från vår problematiska värld idag kan vi inte ens se bergstoppen, och det är frestande att säga att vi inte kan nå toppen härifrån. Men riskerna med att fortsätta vandra nedför berget eller att stanna på stället är för verkliga för att ignorera. Vi måste ta ut kursen mot en högre nivå, där bergstoppen blir mer synlig." På många sätt har författarna rätt i att en kärnvapenfri värld är som en hög bergstopp. Att bergstoppen däremot skulle vara helt osynlig och onåbar idag behöver inte vara sant. Av världens ca 195 länder har 186 frånsagt sig kärnvapenalternativet. Kraven ökar, från allt flera håll, på total avveckling av kärnvapnen. Stater och frivilligorganisationer jobbar – ibland tillsammans och ibland helt åtskilda – outtröttligt för att nå den där bergstoppen; så att säga att den är helt osynlig kanske ändå är en överdrift.

En konferens beträffande utvecklingen efter publiceringen av dessa artiklar hölls i februari 2008 i Oslo. Diskussionen finns återgiven på http://disarmament.nrpa.no/?page_id=6

New Agenda Coalition

Den 9 juni 1998 kom åtta länder överens om en deklARATION som krävde en snabb och total eliminering av kärnvapnen, samt lade fram ett program för att uppnå detta. De åtta länderna kallade sig för "New Agenda Coalition" (NAC). Koalitionen bestod av Brasilien, Egypten, Irland, Mexiko, Nya Zeeland, Slovenien (som senare drog sig ur), Sverige och Sydafrika. Sverige var drivande i att framföra kravet att USA, Ryssland, Storbritannien, Frankrike och Kina samt Indien, Pakistan och Israel ska ta ett antal konkreta steg mot det slutgiltiga målet total nedrustning.

NAC-länderna har sedan den första deklARATIONEN 1998 aktivt verkat i olika internationella sammanhang för att deras plan för total kärnvapennedrustning ska genomföras. Resolutionen har presenterats flera gånger för FN:s nedrustningskommitté (UN First Committée), och har alltid fått starkt stöd i FN:s generalförsamling.

	För	Emot	Avstod
1998	114	18	38
1999	111	13	39
2000	154	3	8
2001			
2002	120	3	42
2003	133	6	38
2004	151	6	24
2005	158	2	11
2006	157	7	13
2007	156	5	14

NAC-länderna har varit av stor betydelse för att bringa kärnvapenmakterna till förhandlingsbordet när det har gällt nedrustnings- och icke-spridningsdiskussioner i NPT-sammanhang. NAC-länderna var också mycket aktiva på NPT-konferensen

2000, och att konferensen blev framgångsrik är mycket NAC-ländernas förtjänst. Ett genombrott på konferensen var att kärnvapenmakterna för första gången "otvetydigt" åtog sig att helt eliminera sina kärnvapenarsenaler, även om det inte sades när. På konferensen kom också alla 187 länder överens om en 13-stepsplan för att uppnå målet en kärnvapenfri värld. NPT konferensen 2005 misslyckades med att nå konkreta beslut för fortsatt nedrustning och icke-spridning.

Läs hela 13-stepsprogrammet här:

<http://www.reachingcriticalwill.org/legal/npt/13point.html>

Sydafrika

Sydafrika är det enda landet som haft ett fungerande kärnvapenprogram, producerat egna kärnvapen, och sedan frivilligt avvecklat detta och gått med i icke-spridningsavtalet NPT och icke-kärnvapenstat. Landet utvecklade under 1970- och 80- talet kärnvapen, och hade sex fungerande kärnladdningar och ytterligare en under produktion när programmet övergavs.

På grund av det rasförtryckande apartheidsystemet antog FN en resolution 1977 som förbjöd alla stater att bedriva vapenhandel med Sydafrika, samt förbjöd stater att samarbeta med Sydafrika i kärnvapenutveckling och produktion.

I samband med apartheidregimens fall i början av 1990-talet gav Sydafrika upp sitt kärnvapenprogram. Orsakerna anses ha varit en omsvängning av det som räknas som anledningen till att Sydafrika skaffade sig kärnvapen. I samband med att kalla kriget tog slut, och därmed även supermakternas inblandning i lokala afrikanska konflikter, såg Sydafrika att läget troligen skulle stabiliseras i regionen och ett kärnvapenprogram var därmed mindre intressant. Sydafrika började vid samma tidpunkt allvarligt överväga att förändra den apartheidpolitik som isolerat landet från det övriga internationella samfundet och sökte vägar för att ta sig ur isoleringen. 1994 deklarerade Internationella atomenergiorganet IAEA: s inspektörer att det sydafrikanska kärnvapenprogrammet var helt avvecklat efter att ha kontrollerat alla landets kärnvapenfaciliteter.⁸ Sydafrika ställde sig samtidigt i spetsen för att förhandla fram ett avtal för en kärnvapenfri zon i Afrika – ett avtal som senare undertecknades i Kairo 1996.

Civila samhällets kamp i världen

Sedan utvecklingen av de första kärnvapnen inleddes på 1940-talet har motståndet varit stort. Efter de amerikanska atombombarna över Hiroshima och Nagasaki såg människor världen över vilken förstörelsekraft de nya kärnvapnen hade, och motståndet ökade. Förenta Nationerna (FN) etablerades efter andra världskrigets slut

1945. Redan i den allra första FN- resolutionen som antogs enades medlemsstaterna om "eliminering från nationella arsenaler av atomvapen och alla andra vapen användbara för massförstörelse".

1955 kom det så kallade Russell-Einstein manifestet, där 11 ledande vetenskapsmän och intellektuella varnade för vilka faror kärnvapnen medförde och uppmanade världens ledare att hitta fredliga lösningar på internationella spänningar. 1961 organiserade brittiska "Committee of 100" marscher mot kärnvapenprovsprängningar och demonstrerade och utförde civila olydnadsaktioner utanför ambassader och ubåtsbaser.

Under 1980-talet var stormakternas kärnvapenkapprustning på topp, och 1986 fanns det sammanlagt 70 500 kärnvapen i världens samlade arsenaler. Det var också under 1980-talet som det folkliga motståndet mot kärnvapen var som allra störst. Överallt runtom i världen ordnades demonstrationer och marscher, där man krävde nedrustning och en kärnvapenfri värld.

Från år 1981 och fram till år 2000 pågick Greenham Common Women's Peace Camp utanför en kärnvapenbas i Berkshire, England. Under årens lopp beboddes eller besöktes fredslägret av tiotusentals kvinnor, som med fredliga metoder protesterade mot kärnvapenhotet. Kvinnornas fredsläger fick mycket uppmärksamhet och besöktes av journalister från hela världen.

1991 flyttades den sista kärnvapenmissilen från basen, men fredslägret stannade kvar i ytterligare nio år efter det att kvinnornas protester lett till att kärnvapnen flyttades; att basen stängdes, att marken återfördes till allmänheten och att ett minnesmärke uppfördes över Greenham Common Women's Peace Camp.

Den 12 juni 1982 marscherade över en miljon människor i New York för att visa sitt stöd för den andra specialsessionen kring nedrustning som pågick i FN och för att protestera mot kärnvapnen. Fackföreningar, fredsorganisationer, andra gräsrotsorganisationer och enskilda individer tyckte att president Reagans och administrationens kärnvapenupprustning var ett steg i fel riktning och hotade världens och människors säkerhet. Inte förrän år 2003 och den amerikanska invasionen av Irak, skulle så många människor åter samlas till en fredsdemonstration.

1984 valdes Jo Vallentine in i senaten i Australien som representant för det nyetablerade Kärnvapennedrustningspartiet. Hon var den första och enda person som någonsin valts in i en beslutsfattande församling med kärnvapennedrustning som sin enda fråga.

Samma år, 1984, utropade sig Nya Zeeland som en kärnvapenfri zon. Det var första gången en ensam stat gjort detta, och också den första kärnvapenfria zonen att verkligen träda ikraft, även om förslag på andra kärnvapenfria zoner redan fanns.

1985 tilldelades Internationella läkare mot kärnvapen (International Physicians for the Prevention of Nuclear War, IPPNW) Nobels fredspris. Nobelkommittén ansåg att organisationen skulle premieras för sitt spridande av tillförlitlig information och skapande av ett internationellt medvetande om kärnvapenkrigets katastrofala följder.

Efter Sovjetunionens fall var det för ett tag som att luften gick ur freds rörelsen. Kalla kriget var över, världen var inte längre på samma sätt uppdelad i två block, det kapitalistiska USA och det kommunistiska Sovjet. Men kärnvapnen fanns kvar då, och finns kvar än idag. Och kampen mot kärnvapnen lever vidare.

Inför översynskonferensen för ickespridningsavtalet NPT år 2005 samlades över 40 000 personer i Central Park i New York för att protestera mot krig och för kärnvapenedrustning. Under själva översynskonferensens gång deltog närmare 2000 frivilligorganisationer – fler än någonsin tidigare i avtalets historia. Det anordnades seminarier och workshops vid sidan av den officiella översynsprocessen. Det skrevs analyser och artiklar som cirkulerades vida runtom i världen till alla aktivister som inte kunde närvara på plats i New York. Och på åhörarläktarna, förpliktigade till tystnad, satt hundratals representanter från frivilligorganisationerna och lyssnade intensivt på de många och långa uttalanden som NPT-avtalets medlemsstater framförde. Efter konferensens slut – efter över tre veckors sammanträden som inte ens resulterade i ett slutdokument – hördes regeringsrepresentanter säga att frivilligorganisationernas sida av konferensen var en framgång, medan den officiella konferensen var ett stort misslyckande.

Mayors for Peace (borgmästare för Fred) är ett internationellt nätverk av borgmästare och städer runtom i hela världen som har uttalat sitt stöd för arbetet för fred och nedrustning. I april 2008 har 2195 städer i 128 länder och regioner anslutit sig till Mayors for Peace.⁹ Nätverket driver bland annat en kampanj kallad Vision 2020 – med målsättningen att alla världens kärnvapen ska vara avskaffade år 2020. I Sverige har intresset för Mayors for Peace varit svalt. I dagsläget (april 2008) är tre kommuner medlemmar: Stockholm, Malmö och Mörbylånga. Grannlandet Norge är betydligt mer aktivt med mer än 50 anslutna kommuner.¹⁰

Världen över sker det dagligen arbete för kärnvapenedrustning och ickespridning, från lägsta gräsrotsnivå till påverkansarbete gentemot politiker och beslutsfattare på toppnivå. Många stater uppskattar frivilligkrafternas bidrag till nedrustningsarbetet

och uppmuntrar ökad tillgänglighet för organisationer att delta i debatter och förhandlingar.

I länklistan hittar du massor av organisationer över hela världen som på olika sätt jobbar för kärnvapenedrustning och icke-spridning.

Svenskt motstånd mot kärnvapen

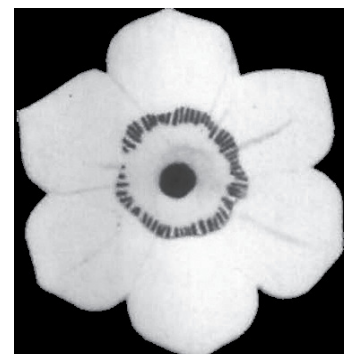
I Sverige har folkrörelsen mot kärnvapen sett toppar och dalar. Under 1950-talet diskuterade regeringen snarare *när* Sverige skulle skaffa egna kärnvapen än *om*, men frågan var kontroversiell och debatten i riksdagen, i media och bland allmänheten blev livlig. Redan i maj 1956 hade Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund enhälligt antagit en resolution mot kärnvapen. Samtidigt växte också det allmänna intresset för kärnvapenfrågorna. Människor förstod vilken verkan kärnvapnen hade och konsekvenserna av ett kärnvapenkrig i Europa blev kända. Det blev alltmera klart att ett kärnvapenkrig på svensk mark skulle bli en nationell katastrof.¹¹ År 1957 skrev 95 000 personer under en namninsamling mot en svensk atombomb. "Aktionsgrupp mot svenska atomvapen" (AMSA) bildades 1958 som en samlingspunkt för människor från skilda åsiktsbakgrunder som enades i motståndet mot en svensk atombomb. Under 1960-talet genomfördes mängder av marscher och demonstrationer, och flera framstående personer deltog i kampen mot svenska kärnvapen, bl.a. journalisten Barbro "Bang" Alving, författaren Per Anders Fogelström, som senare blev ordförande för Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen, samt Inga Thorson, ordförande för S-kvinnor och mellan 1974 och 1982 ledare för den svenska delegationen i nedrustningskonferensen (CD) i Genève.

Efter 1968 när Sverige skrev under icke-spridningsavtalet NPT som icke-kärnvapenstat har frivilligorganisationer i Sverige fortsatt engagera sig i kampen mot kärnvapen. 1981 skapades Svenska Läkare mot kärnvapen, ett år efter att den internationella organisationen International Physicians for the Prevention of Nuclear War, IPPNW, startades i London. Året därpå, 1982, etablerades ett flertal olika yrkesgrupper mot kärnvapen, bl.a. jurister, lärare, psykologer, arkitekter, forskare och ingenjörer. I

Sverige ingår dessa i nätverket Yrkesgrupper mot Kärnvapen och sprider kunskap och information om kärnvapen och nedrustning från sina olika perspektiv och expertområden.

Kvinnorörelserna har också en stark tradition av motstånd mot kärnvapen i Sverige. Bland andra har Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet och Kvinnor för Fred jobbat med seminarier, föreläsningar, demonstrationer och skrivelser. Dessa organisationer tog initiativ till Den Stora

Fredsresan under 1980-talet. Delegationer av kvinnor från olika länder reste världen över och besökte beslutsfattare och statsöverhuvuden med fem frågor. En av dessa löd: "Vill ni förbjuda kärnvapen och andra massförstörelsevapen i ert land – om alla andra FN-länder gör detsamma?" Om alla länder skulle svara JA på alla frågor skulle det betyda att fred på jorden var möjligt. Av 112 besökta länder svarade så många som 96 JA på alla frågor. Världsfreden och avvecklingen av kärnvapnen verkar dock låta vänta på sig.

Än idag är svenska fredsorganisationer aktiva i kärnvapennedrustningsfrågan. Genom Nätverket för Kärnvapennedrustning organiserar sig ett flertal föreningar och organisationer, medan ytterligare fler jobbar på egen hand utanför Nätverket. Arbetet handlar dels om att sprida information och kunskap till allmänheten för att öka den folkliga opinionen mot kärnvapen, dels att bedriva påverkansarbete gentemot politiker och beslutsfattare för att få Sverige att agera ännu tydligare för kärnvapennedrustning i internationella sammanhang. Det finns också grupper som med hjälp av civil olydnad visar sitt motstånd mot kärnvapen, både på hemmaplan och utomlands.

- ¹Federation of American Scientists <http://www.fas.org/nuke/control/inf/text/inf.htm>
- ²Federation of American Scientists <http://www.fas.org/nuke/control/start1/index.html>
- ³The Nuclear Information Projects <http://www.nukestrat.com/korea/withdrawal.htm>
- ⁴Federation of American Scientists <http://www.fas.org/nuke/control/start2/index.html>
- ⁵Reaching Critical Will <http://www.reachingcriticalwill.org/legal/treaties.html>
- ⁶Arms Control Association <http://www.armscontrol.org/factsheets/start3.asp>
- ⁷Arms Control Association <http://www.armscontrol.org/factsheets/sort-glance.asp>
- ⁸Nuclear Weapon Archive <http://nuclearweaponarchive.org/Safrica/SADisarming.html>
- ⁹Mayors for Peace <http://www.mayorsforpeace.org/english/>
- ¹⁰Svenska Läkare mot Kärnvapen <http://www.slmk.org/main/artiklar/LMK112/lmk112.pdf>
- ¹¹Prawitz, Jan, Svenska kärnvapenpolitik under 50 år, Utrikespolitiska Institutet, november 2004